

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 2 kwietnia 2019 roku, w sprawie LD XX Ns. Rej. KRS (...) z wniosku (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

(...) spółki komandytowej z siedzibą w P. o wpisanie zmian do Krajowego Rejestru Sądowego – rejestru przedsiębiorców, Sąd Rejonowy w dla Łodzi –

- Śródmieścia w Łodzi odmówił wpisu.

Sąd ustalił, że (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (...) spółka komandytowej z siedzibą w P. została wpisana do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego pod pozycją (...). Spółka działa na podstawie umowy z dnia 29 listopada 2013 roku, zmienionej 31 marca 2015 roku

w zakresie § 6 i § 9 ust. 1 oraz 13 kwietnia 2017 roku w zakresie § 6, § 9 i § 12 ust.

1. Wspólnikami spółki są (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, jako komplementariusz oraz (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa, jako komandytariusze.

Zgodnie z treścią § 10 ust. 2 umowy spółki wystąpienie wspólnika może nastąpić w drodze wypowiedzenia umowy spółki z zachowaniem sześciomiesięcznego terminu wypowiedzenia (lit. a) albo w drodze zmiany umowy spółki, z obowiązkiem spłaty wartości udziału wspólnika.

21 grudnia 2018 roku przed notariuszem Radosławem Telemanem

w Kancelarii Notarialnej w P. sporządzono za repertorium (...) akt notarialny obejmujący: wypowiedzenie umowy spółki przez komandytariusza A. B. i jego wystąpienie ze spółki za zgodą pozostałych wspólników ze skutkiem na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz zmianę postanowień §§ 6 i 9 umowy spółki ze skutkiem od 1 stycznia 2019 roku.

W oświadczeniach dotyczących wystąpienia wspólnika A. B. określono, że zostanie mu zwrócona ze spółki wartość udziału kapitałowego w wysokości 100.000 zł powiększonej o równowartość zysku spółki zgodnie z jego udziałem w zysku spółki za 2018 rok w terminie do 30 kwietnia 2019 roku. Zmienione jednostki redakcyjne umowy spółki dotyczyły określenia: osoby komandytariusza (§ 6) oraz udziału w zyskach i stracie spółki (§ 9).

Powyższej czynności dokonała A. S. (1) działająca jako:

- pełnomocnik komandytariusza A. B. (na podstawie udzielonego

w dniu 20 grudnia 2018 roku w formie aktu notarialnego sporządzonego przez notariusza w P. Marię do Cormo Correia Conceicao za rep. (...), pełnomocnictwa do podejmowania wszelkich czynności faktycznych i prawnych związanych z wystąpieniem A. B. jako komandytariusza z (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (...) spółki komandytowej z siedzibą

w P., w tym w szczególności do złożenia oświadczenia

o wypowiedzeniu umowy spółki oraz zawarcia umowy zmieniającej umowę spółki z pozostałymi wspólnikami spółki),

- prokurent samoistny komplementariusza (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością,

- prokurent samoistny komplementariusza komandytariusza I. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej, tj. (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

Sąd I instancji zważył, że z treści art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 20 sierpnia

1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r. poz. 986) wynika, że sąd bada, czy dołączone do wniosku dokumenty są zgodne pod względem formy

i treści z przepisami prawa.

Spółka komandytowa należy do spółek osobowych. Spółka taka działa przede wszystkim na podstawie kodeksu spółek handlowy oraz umowy spółki komandytowej, a dopiero w zakresie spraw nieuregulowanych w kodeksie spółek handlowych stosuje się przepisy kodeksu cywilnego. W zakresie dotyczącym wystąpienia ze spółki stosuje się – na mocy odesłania zawartego w art. 103 § 1 k.s.h. – przepisy dotyczące spółki jawnej.

Zgodnie z obowiązującym kodeksem spółek handlowych, wspólnik może zrezygnować z udziału w spółce komandytowej zawartej na czas nieoznaczony poprzez wypowiedzenie umowy spółki na sześć miesięcy przed końcem roku obrotowego (art. 61 § 1 w zw. z art. 103 § 1 k.s.h.). Termin wypowiedzenia może zostać skrócony w umowie spółki (art. 62 § 2 zd. 2. w zw. z art. 103 § 1 k.s.h.). Można także przenieść ogół praw i obowiązków wspólnika spółki komandytowej na osobę trzecią bądź innego wspólnika (art. 10 k.s.h.). Rozliczenie z występującym wspólnikiem następuje zgodnie z postanowieniami art. 65 § 1 i 2 w zw. z art. 103 § 1 k.s.h. (w braku odmiennej regulacji w zakresie roku obrotowego, dniem bilansowym będzie zatem 31 grudnia danego roku kalendarzowego). Przepis art. 65 k.s.h. ma charakter bezwzględnie obowiązujący, a w związku z tym nie może być zmieniony umową wspólników, o czym będzie mowa w dalszej części uzasadnienia.

Przepis art. 61 w zw. z art. 103 § 1 k.s.h. daje wspólnikom spółki komandytowej prawo jej wypowiedzenia oraz reguluje przesłanki i sposób skorzystania z tego uprawnienia. Wypowiedzenie spółki następuje poprzez jednostronne oświadczenie woli wspólnika, które należy złożyć bądź wszystkim wspólnikom lub tylko wspólnikom uprawnionym do reprezentacji spółki.

W niniejszej sprawie umowa spółki w nie przewiduje innego terminu wypowiedzenia umowy spółki niż ten, który wynika z przepisów kodeksu spółek handlowych. Postanowienie § 10 ust. 2 pkt a umowy spółki stanowi, że wspólnik może wystąpić ze spółki wypowiadając umowę spółki z zachowaniem sześciomiesięcznego terminu wypowiedzenia.

Zdaniem Sądu I instancji, błędne jest przekonanie wnioskodawcy, jakoby z art. 353¹ k.c. w zw. z art. 2 k.s.h. wynikała dopuszczalność wystąpienia wspólnika spółki komandytowej w drodze porozumienia wspólników na zasadzie swobody umów.

W myśl z art. 353¹ k.c. strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Wnioskodawca zdaje się jednak nie dostrzegać, że w pierwszej kolejności należy odnieść się w ogólności do możliwości zastosowania art. 353¹ k.c. do umów spółek prawa handlowego, w szczególności do umowy spółki komandytowej jako spółki osobowej.

Zgodnie z art. 2 w zw. z art. 1 § 1 k.s.h. w sprawach tworzenia, organizacji, funkcjonowania, rozwiązywania, łączenia, podziału i przekształcania spółek handlowych, nieuregulowanych w kodeksie spółek handlowych stosuje się przepisy kodeksu cywilnego. Jeżeli wymaga tego właściwość (natura) stosunku prawnego spółki handlowej, przepisy kodeksu cywilnego stosuje się odpowiednio. Powołany przepis określa relację wzajemną pomiędzy kodeksem cywilnym a kodeksem spółek handlowych. W doktrynie powszechnie przyjmuje się, że kodeks spółek handlowych statuuje w art. 2 zasadę, która określana jest jako ograniczona autonomiczność prawa spółek. Również uzasadnienie projektu ustawy – Kodeks spółek handlowych potwierdza zamiar ustawodawcy takiego wzajemnego ukształtowania prawa cywilnego i prawa spółek handlowych. Artykuł 2 interpretowany literalnie wskazuje, że ustawodawca wprowadza dwa modele zastosowania norm prawa cywilnego do kodeksu spółek handlowych, oba w sytuacji, gdy kodeks spółek handlowych nie reguluje określonego zagadnienia. Pierwszy, w którym przepisy kodeksu spółek handlowych będą stosowane wprost, a więc bez jakichkolwiek modyfikacji i drugi – kiedy przepisy te będą stosowane odpowiednio. Kryterium przesądzającym o odpowiednim stosowaniu przepisów kodeksu cywilnego jest natura stosunku spółki. Odpowiednie stosowanie przepisów prawa oznacza, że w zakresie określonym w art. 1 § 1 k.s.h. i w sytuacji, gdy będzie to zgodne z naturą stosunku spółki, niektóre przepisy kodeksu cywilnego znajdą zastosowanie wprost, inne z niezbędnymi modyfikacjami, a jeszcze inne w ogóle nie będą mogły być zastosowane. Wątpliwości praktyczne może wzbudzić jednak pojęcie „natura stosunku spółki”. Klauzula ta nawiązuje do art. 353¹ k.c., statuującego zasadę swobody umów. Tutaj stanowi ona, obok treści ustawy i zasad współżycia społecznego, przesłankę oceny prawidłowości kształtowania

treści i celu umowy. W kodeksie spółek handlowych natura stosunku spółki staje się wyznacznikiem odpowiedniego stosowania przepisów kodeksu cywilnego.

Jak wskazano wyżej w pierwszej kolejności należy jednak ustalić, czy dana instytucja prawna, do której ewentualnie ma zostać zastosowana regulacja kodeksu cywilnego, nie została uregulowana w kodeksie spółek handlowych. Kodeks cywilny będzie miał bowiem zastosowanie tylko w sprawach nieuregulowanych w samym kodeksie spółek handlowych. Jak podkreśla S. Włodyka (S. Włodyka, [w:] System prawa handlowego, Legalis 2012, Komentarz do art. 2 k.s.h.) „ma to miejsce wówczas, gdy:

- 1) brak jest wyraźnego przepisu dotyczącego danej kwestii w samym KSH,
- 2) dany przypadek nie jest objęty tzw. regulacją negatywną, tj. gdy brak regulacji był przez ustawodawcę zamierzony (co można ustalić tylko w drodze starannej wykładni całości przepisów KSH),
- 3) nie ma podstaw do zastosowania innego przepisu KSH w drodze jego wykładni rozszerzającej (co jednak jest dopuszczalne tylko w wyjątkowych przypadkach),
- 4) nie ma podstaw do zastosowania w drodze analogii innego przepisu KSH.

Wymienione przypadki można nazwać rzeczywistą luką w KSH. Jeśli taka rzeczywista luka zaistnieje, wówczas stosuje się – na mocy art. 2 KSH – przepisy KC, bezpośrednio lub tylko odpowiednio (w drodze analogii, per analogiam).”

W ocenie Sądu Rejonowego, sposób wystąpienia wspólnika ze spółki jawnej, a przez odesłanie z art. 103 § 1 k.s.h. i ze spółki komandytowej, został uregulowany w przepisach kodeksu spółek handlowych w sposób wyczerpujący, zatem nie ma podstaw do kreowania innych, pozakodeksowych stanów faktycznych, w których możliwe byłoby wystąpienie wspólnika ze spółki jawnej. Analizując przepisy kodeksu spółek handlowych należy dojść do wniosku, że zmiana składu osobowego wspólników jest możliwa w następujących sytuacjach:

- 1) śmierci wspólnika (art. 60 w zw. z art. 64 § 1 k.s.h.),
- 2) ogłoszenia upadłości wspólnika (art. 64 k.s.h.),
- 3) wypowiedzenia umowy spółki przez wspólnika (art. 61 k.s.h.),
- 4) wypowiedzenia umowy spółki przez wierzyciela wspólnika (art. 62 § 2 k.s.h.),
- 5) przeniesienia ogółu praw i obowiązków wspólnika w spółce na inną osobę (art. 10 k.s.h.),
- 6) przystąpienia nowego wspólnika (art. 32 k.s.h.),
- 7) wyłączenia wspólnika na mocy orzeczenia sądu (art. 63 § 2 k.s.h.).

Wobec powyższego Sąd I instancji uznał, że nie jest możliwe na innej drodze dokonanie zmiany składu osobowego wspólników spółki jawnej, w szczególności na mocy porozumienia wszystkich stron umowy spółki i zgody na wystąpienie wspólnika ze spółki ze skutkiem natychmiastowym. Podobne zdanie wyrazili P. Moska S. Sołtysiński (P. Moskwa i S. Sołtysiński, [w:] A. Szajkowski (red.), System Prawa Prywatnego, Tom 16 Prawo spółek osobowych, C.H. Beck 2016, Rozdział X, Nb 150).

Takie ograniczenie swobody stron w zakresie decydowania o składzie osobowym spółki jawnej jest ograniczeniem ustawowym i jako takie nie podlega ocenie sądu w procesie orzekania. Sąd Rejonowy zauważył, że w każdej sferze działania osób fizycznych, osób prawnych oraz innych jednostek organizacyjnych nie będących osobami prawnymi granice wolności działania są określone w pierwszej kolejności przepisami prawa, które mają za zadanie chronić

nie tylko interesy tych podmiotów, ale także interesy i dobra osób trzecich, wchodzących z nimi w rozmaitego rodzaju relacje. W tym sensie każde działania jednostek, także w sferze prowadzenia działalności gospodarczej i kształtowania stosunków umownych podlegają ograniczeniom przez bezwzględnie obowiązujące przepisy prawa. Wprawdzie przepisy kodeksu spółek handlowych nie zawierają zakazu wystąpienia wspólnika ze spółki jawnej za porozumieniem ze skutkiem natychmiastowym, jednak mamy tu do czynienia ze wskazanym wyżej przypadkiem tzw. regulacji negatywnej, gdy z analizy przepisów kodeksu spółek handlowych dotyczących spółek osobowych oraz odnoszących się do spółki jawnej wynika wyraźnie taka właśnie wola ustawodawcy. Zasadniczą rolę w uzasadnieniu stanowiska o zakazie wystąpienia wspólnika na mocy porozumienia wszystkich wspólników ze skutkiem natychmiastowym odgrywa treść art. 65 § 1 k.s.h. Sąd Rejonowy podzielił to stanowisko wyrażone w doktrynie, zgodnie z którym art.

65 k.s.h. to przepis o charakterze bezwzględnie obowiązującym (tak B. Borowy, [w:]

Z. Jara, Kodeks spółek handlowych. Komentarz, C.H.Beck 2017, Komentarz do art.

65; T. Siemiątkowski i R. Potrzeńcz, Komentarz KSH, 2001, s. 196; T. Siemiątkowski i R. Potrzeńcz, Komentarz KSH, t. 1, 2010, s. 388, Nb 3). Stanowisko przeciwne –

- o względnym charakterze przedmiotowej regulacji – nie znajduje żadnej podstawy prawnej, w szczególności brak jest w tym zakresie regulacji podobnej do art.

37 § 1 k.s.h. Jeśli bowiem ustawodawca wprowadza do Kodeksu spółek handlowych normę o charakterze dyspozytywnym, to daje temu wyraz wprost, dopuszczając odmienne regulacje w umowie (np. art. 37 § 1 k.s.h., art. 9 k.s.h., art. 10 § 2 k.s.h.). Wobec powyższego Sąd I instancji uznał, iż redakcja art. 65 k.s.h. nie zezwala stronom na przyjęcie w umowie bądź uchwale czy porozumieniu wspólników innego sposobu rozliczenia spółki z występującym wspólnikiem. Art. 65 § 2 k.s.h., określając dni bilansowe, na które należy sporządzić bilans w celu ustalenia wartości bilansowej udziału kapitałowego ustępującego wspólnika, odwołuje się do przyczyn wystąpienia wspólnika ze spółki. Są nimi: wypowiedzenie umowy, śmierć wspólnika lub ogłoszenie jego upadłości oraz wyłączenie wspólnika na mocy prawomocnego orzeczenia sądu. Nie ma wśród nich porozumienia wspólników o wystąpieniu wspólnika ze spółki na dzień wskazany w porozumieniu, ponieważ ustawodawca nie dopuszcza takiego sposobu wystąpienia wspólnika ze spółki.

Podsumowując dotychczasowe rozważania Sąd Rejonowy wskazał, że jego zdaniem, nie istnieje możliwość stosowania art. 353¹ k.c. w celu ustalenia dopuszczalności wystąpienia wspólnika ze spółki jawnej (komandytowej) ma mocy porozumienia wspólników, w tym obejmującego – jak w rozpoznawanej sprawie –

- zmianę umowy spółki, ponieważ przypadki wystąpienia wspólnika ze spółki zostały taksatywnie uregulowane w przepisach kodeksu spółek handlowych. W tym zakresie nie znajdzie więc zastosowania odesłanie wynikające z art. 2 zd. 2. k.s.h.

Poza wszystkim Sąd I instancji wskazał, iż stosowanie wyrażonej w art.

353⁽¹⁾ k.c. zasady swobody umów, jak wskazano wyżej, zawsze jest ograniczone naturą stosunku spółki. Pamiętać także należy, że art. 353⁽¹⁾ k.c. dotyczy stosunków zobowiązaniowych. Umowa spółki, w tym także umowa spółki jawnej, ma nie tylko taki charakter. Na mocy umowy wspólnicy powołują do życia podmiot prawa, a treść umowy odnosi się nie tylko do wzajemnych relacji między wspólnikami, ale zawiera zapisy dotyczące funkcjonowania spółki od strony organizacyjnej oraz jako odrębnego podmiotu prawa ze skutkiem wobec osób trzecich. Jak podkreśla S. Sołtysiński „spółka handlowa stanowi jednostkę organizacyjną wchodzącą w stosunki prawne z wieloma podmiotami, wśród których największą rolę odgrywają cztery grupy osób zainteresowanych trwałością spółki: pracownicy, kontrahenci, inwestorzy oraz organy państwowe i samorządowe” (S. Sołtysiński, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, Kodeks spółek handlowych. Komentarz. T. 1, Warszawa 2012, Komentarz do art. 2). Ochrona interesów tych grup wyznacza zakres stosowania odpowiedniego nie tylko art. 353⁽¹⁾ k.c., ale także innych przepisów kodeksu cywilnego. Stanowi bowiem, jako istotny element, o naturze spółki handlowej. Zatem nawet

w przypadku przyjęcia, że zachodzi w niniejszej sprawie przesłanka do odpowiedniego stosowania art. 353⁽¹⁾ k.c. na podstawie art. 2 zd. 2. k.s.h., którego to stanowiska Sąd Rejonowy nie podziela, zastosowaniu tego przepisu w zakresie dowolności sposobu wystąpienia wspólnika ze spółki i rozliczenia jego udziału kapitałowego sprzeciwia się natura

spółki osobowej, jako wyposażonej w odrębną od wspólników podmiotowość organizacji gospodarczej o charakterze korporacyjnym.

Sąd Rejonowy podniósł, że wystąpienie wspólnika ze spółki jawnej (komandytowej) ze skutkiem natychmiastowym oddziałuje bezpośrednio na sytuację wierzycieli spółki, bowiem oczywiste jest, że możliwość zaspokojenia wierzycieli po rozliczeniu występującego wspólnika z dnia na dzień się zmniejsza. Z majątku spółki przechodzą do majątku wspólnika występującego środki pieniężne równe udziałowi kapitałowemu. Wprawdzie wspólnik ten odpowiada wraz ze spółką solidarnie za te zobowiązania spółki, które powstały przed dniem jego wystąpienia, jednakże jest to odpowiedzialność subsydiarna, która wchodzi w grę dopiero po wykazaniu bezskuteczności egzekucji wobec samej spółki (art. 31 k.s.h.). Subsydiarny charakter odpowiedzialności wspólników odsuwa zatem w czasie możliwość zaspokojenia się wierzyciela z majątku wspólnika, co często może skutkować brakiem uzyskania zaspokojenia w ogóle. Przy czym wierzyciel zostaje postawiony w takiej sytuacji z dnia na dzień, jeśli do wystąpienia wspólnika miałyby dojść na mocy porozumienia ze skutkiem natychmiastowym.

Podobny pogląd wyraził Sąd Okręgowy w Łodzi w postanowieniach: z dnia 8 stycznia 2016 roku (XIII Ga 904/15, niepubl.), z dnia 3 czerwca 2016 roku (XIII Ga 1120/15, niepubl.) czy z dnia 10 października 2017 roku (XIII Ga 639/17, niepubl.).

Jednakże nawet gdyby uznano, że na gruncie obowiązującego prawa jest możliwe wystąpienie komandytariusza za zgodą pozostałych wspólników, to Sąd Rejonowy wskazał, że ze względu na naruszenie dyspozycji art. 108 k.c. oświadczenie o wypowiedzeniu umowy spółki złożone przez A. S. (1) w imieniu komandytariusza A. B. jest bezwzględnie nieważne (art. 104 zd. 1 k.c.), zaś oświadczenia wspólników o zmianie umowy spółki co prawda są dotknięte jedynie sankcją bezskuteczności zawieszony (art. 103 § 1 k.c., zob. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów SN – zasady prawnej z dnia 30 maja 1990 r., III CZP 8/90, OSNCP 1990 nr 10-11, poz. 124), jednakże z uwagi na nieważność wystąpienia ze spółki przez komandytariusza A. B., czynność ta naruszała dyspozycję art. 105 pkt 4 i 5 k.s.h., a przez to jest również nieważna zgodnie z treścią art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 2 k.s.h.).

Sąd I instancji wskazał na treść art. 108 k.c., który stanowi o tym, że pełnomocnik nie może być drugą stroną czynności prawnej, której dokonywa w imieniu mocodawcy, chyba że co innego wynika z treści pełnomocnictwa albo że ze względu na treść czynności prawnej wyłączona jest możliwość naruszenia interesów mocodawcy. Przepis ten stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy pełnomocnik reprezentuje obie strony. W niniejszej sprawie, akt notarialny wystąpienia ze spółki oraz umowy zmieniającej umowę spółki komandytowej został zawarty przez komandytariusza A. B., komandytariusza (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P. oraz komplementariusza (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P.. Wszystkie wymienione podmioty były jednak reprezentowane przez tę samą osobę – A. S. (1) działała jako pełnomocnik A. B. oraz jako prokurent samoistny (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P. oraz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P..

W razie wątpliwości, czy zmiana umowy spółki osobowej stanowi umowę Sąd Rejonowy przytoczył uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 7 września 2018 roku (uchwała SN z dnia 7 września 2018r., III CZP 42/18, niepubl.), w której stwierdził, że: „zmiana umowy spółki osobowej, nie jest czynnością prawną spółki, a zgodnie z art. 9 k.s.h. do jej zawarcia niezbędna jest zgoda wszystkich wspólników, co w przedmiotowej sprawie oznacza konieczność występowanie obok siebie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością będącej komplementariuszem spółki komandytowej oraz członka zarządu tej spółki jako komandytariusza w tej samej spółce komandytowej. Zgody tych wspólników (zgodne oświadczenia woli) składają się na jedną czynność prawną - umowę między wspólnikami w przedmiocie zmiany dotychczasowych postanowień umowy spółki..”. Z tego wynika, że czynność dokonana przed notariuszem w niniejszej sprawie należy uznać za umowę, w związku z czym problem wynikający z art. 108 k.c. jest jak najbardziej aktualny.

Z przytoczonego wcześniej art. 108 k.c. w sposób jasny wynika, że określona czynność może być dokonana przez pełnomocnika reprezentującego obie strony tylko wtedy, gdy wynika to z treści udzielonego pełnomocnictwa lub gdy ze względu na treść czynności prawnej wyłączona jest możliwość naruszenia interesów mocodawców. Nie została wskazana Sądowi treść pełnomocnictwa udzielonego A. S. (1) przez A. B., w wyniku czego nie jest możliwe uznanie danej czynności na podstawie pierwszej z wymienionych okoliczności. Nie ma to jednak istotnego znaczenia, ponieważ A. S. (1) działała jako prokurent (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w granicy ustawowego umocowania określonego w przepisie art. 109¹ § 1 k.s.h. Tym samym niema podstaw do uznania, że wspólnicy wnioskodawcy w treści pełnomocnictwa upoważnili A. S. (1) do reprezentacji ich wszystkich przy tej jednej czynności. Okoliczności sprawy nie pozwalają również przyjąć, że ze względu na treść czynności prawnej wyłączona była możliwość naruszenia interesów mocodawców. Sąd I instancji podniósł, że nagle wystąpienie wspólnika ze spółki może godzić tak w interesy wspólnika występującego (brak partycypacji w przyszłych zyskach spółki, określenie wysokości spłaty występującego wspólnika), jak i w interesy pozostałych wspólników (konieczność spłaty, wysokość spłaty, brak solidarnej odpowiedzialności za przyszłe zobowiązania spółki i brak partycypacji w przyszłych stratach spółki).

Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności i rozważania Sąd Rejonowy odmówił wykreślenia danych komandytariusza A. B. oraz rejestracji zmiany umowy spółki. (postanowienie z uzasadnieniem k. 240 – 244, tom II)

Apelację od powyższego postanowienia wniosła wnioskodawczyni, zaskarżając je w całości.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła naruszenie prawa materialnego, to jest:

a) art. 9 k.s.h. w zw. z art. 61 k.s.h i art. 103 § 1 k.s.h. poprzez ich błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że wystąpienie wspólnika ze spółki osobowej dopuszczalne jest wyłącznie w trybie ściśle wskazanym w art. 61 § 1 k.s.h., to jest poprzez wypowiedzenie złożone najpóźniej na sześć miesięcy przed końcem roku obrotowego, podczas gdy:

- i. z poprawnej wykładni zaaprobowanej przez doktrynę i orzecznictwo wynika, że wystąpienie wspólnika ze spółki osobowej (spółki komandytowej) może nastąpić w drodze zgodnego porozumienia zawartego pomiędzy wszystkimi wspólnikami spółki oraz zmiany umowy spółki,
- ii. dopuszczalne jest skrócenie terminu wypowiedzenia umowy spółki osobowej, za zgodą wszystkich pozostałych wspólników;

b) art. 61 k.s.h. w zw. z art. 10 § 3 k.s.h w zw. z art. 103 § 1 k.s.h. oraz art. 111 k.s.h. poprzez przyjęcie, że nagle wystąpienie ze spółki osobowej godzi w interesy wierzycieli spółki, podczas gdy:

- i. z zasad odpowiedzialności wspólników za zobowiązania spółki osobowej wynika, że interesy wierzycieli są chronione,
- ii. systemową metodą ochrony interesów wierzycieli jest tzw. skarga pauliańska opisana w art. 527 i następne kodeksu cywilnego, a z zasad działania skargi pauliańskiej oraz jednolitych poglądów doktryny i orzecznictwa wynika, że czynności objęte hipotezą skargi pauliańskiej są czynnościami ważnymi, narażonymi jedynie na sankcję bezskuteczności względem określonych osób;

c) art. 65 § 1 k.s.h. w zw. z art. 103 § 1 k.s.h. poprzez przyjęcie, że powyższy przepis ma charakter bezwzględnie obowiązujący podczas gdy z poprawnej wykładni zaaprobowanej przez doktrynę i orzecznictwo wynika, że wspólnicy spółki osobowej mogą ustalić odmienne niż wskazane w ustawie zasady wypłaty udziału kapitałowego wspólnika występującego ze spółki.

Wskazując na powyższe naruszenia, skarżąca wniosła o:

- uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy sądowi rejestrowemu do ponownego rozpatrzenia w celu uwzględnienia wniosku wnioskodawcy oraz wpisu do rejestru zmian objętych wnioskiem wnioskodawcy, to jest

w zakresie wykreślenia wspólnika A. B. oraz wpisania zmian umowy spółki przyjętych przez wspólników spółki w dniu 21 grudnia 2018 r. objętych aktem notarialnym z dnia 21 grudnia 2018 r. sporządzonym przez notariusza Radosława Telemana (...), Kancelaria Notarialna w P..

Ponadto wniosła o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z dokumentu w postaci:

a) aktu notarialnego Rep. (...) z dnia 17.04.2019 r. sporządzonego przez notariusza Radosława Telemana na okoliczność potwierdzenia czynności dokonanych przez A. S. (1) przez zarząd spółki (...) sp. z o.o. -komplementariusza (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k. oraz zarząd spółki (...) sp. z o.o.;

b) aktu notarialnego (...) z dnia 20.12.2018 r. sporządzonego przez notariusza w P. Marię do Cormo Correia Conceicao na okoliczność upoważnienia pełnomocnika do reprezentowania pozostałych stron czynności dokonywanych przez A. S. (1) jako pełnomocnika A. B.. (apelacja k. 250 – 255 v.)

Na rozprawie apelacyjnej Sąd Okręgowy dopuścił dowody z dokumentów zgłoszone w apelacji. (postanowienie z dnia 19 listopada 2019 r. k. 299- 299v., 300)

Sąd Okręgowy, Sąd Gospodarczy zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawczyni jest uzasadniona, a jej uwzględnienie skutkuje uchynieniem zaskarżonego postanowienia i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu.

Sąd Rejonowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, które Sąd Okręgowy w pełni podziela i przyjmuje za własne.

Dodatkowo Sąd Okręgowy ustalił:

Pełnomocnictwo z dnia 20 grudnia 2018 roku udzielone przez A. B. A. S. (1) zawiera postanowienie, że pełnomocnik może być drugą stroną czynności prawnych dokonywanych w imieniu A. B., jak również reprezentować drugą stronę. (dowód: pełnomocnictwo z dnia 20 grudnia 2018r. k. 257 -261, tłumaczenie k. 262 -264)

W dniu 17 kwietnia 2019 roku (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa z siedzibą w P. oraz (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P. potwierdziły czynności dokonane przez prokurenta A. S. (1) w akcie notarialnym z dnia 21 grudnia 2018 roku, Rep. (...). (dowód: oświadczenie z dnia 17 kwietnia 2019 r., akt notarialny Rep. (...))k. 265—266)

Sprawa niniejsza jest rozpoznawana w postępowaniu rejestrowym, które jest postępowaniem nieprocesowym (art. 694¹ k.p.c. – 694⁸ k.p.c., ustawa z 20 sierpnia 1997r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, tekst jednolity Dz. U. z 2019 r. poz. 1500 ze zm.).

Trafny jest zarzut naruszenia art. 9 k.s.h. w zw. z art. 61 k.s.h i art. 103 § 1 k.s.h. poprzez ich błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że wystąpienie wspólnika ze spółki osobowej dopuszczalne jest wyłącznie w trybie ściśle wskazanym w art. 61 § 1 k.s.h., to jest poprzez wypowiedzenie złożone najpóźniej na sześć miesięcy przed końcem roku obrotowego.

Sąd Rejonowy naruszył też art. 353¹ k.c. w zw. z art. 2 k.s.h., które to naruszenie Sąd Okręgowy uwzględnił z urzędu.

Sąd Okręgowy w składzie rozpoznającym sprawę odstępuje od dotychczasowej linii orzeczniczej oraz wykładni przepisów regulujących wyjście wspólnika ze spółki osobowej.

Wnioskodawczyni jest spółką handlową. Zgodnie z art. 3 k.s.h. przez umowę spółki handlowej wspólnicy albo akcjonariusze zobowiązują się dążyć do osiągnięcia wspólnego celu przez wniesienie wkładów oraz, jeżeli umowa albo statut spółki tak stanowi, przez współdziałanie w inny określony sposób.

Umowa spółki pełni podwójną rolę: jest jednym z warunków powstania spółki, a po jej powstaniu wpisaniu do rejestru spółki jawnej, partnerskiej, komandytowej, komandytowo-akcyjnej, zawiązaniu spółek kapitałowych w organizacji) stanowi ustrojową podstawę funkcjonowania spółek (M. Litwińska, Umowa spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, Warszawa 1998, s. 16). Umowa spółki zawierana w celu utworzenia spółki opiera się na zgodnym oświadczeniu woli wspólników, którzy zobowiązują się wnieść wkłady do tworzonej spółki oraz współpracować w inny sposób, gdy tak stanowi umowa (statut) spółki.

W polskim prawie prywatnym obowiązuje zasada jedności prawa cywilnego. Problematyka spółek prawa handlowego, podobnie jak innych przedsiębiorców, stanowi więc część prawa cywilnego. Artykuł 2 k.s.h. daje podstawy do uznania ograniczonej autonomii prawa spółek handlowych.

Przyjęta koncepcja jedności prawa cywilnego wyraźnie przenosi się na stosunek przepisów kodeksu spółek handlowych do kodeksu cywilnego. Jest to stosunek *lex specialis - lex generalis*, gdzie *lex specialis* należy odnosić do kodeksu spółek handlowych.

Artykuł 353⁽¹⁾ k.c. kreuje zasadę wolności umów. Jednakże zasada ta nie ma charakteru absolutnego. Sam art. 353⁽¹⁾ k.c. wprowadza ograniczenie ze względu na treść i cel umowy (M. Safjan, Komentarz do kodeksu cywilnego, pod red. K. Pietrzykowskiego, t. I, Warszawa 2018r., wyd. 9, Nb 7 do art.353⁽¹⁾). Tak więc swoboda kształtowania treści stosunku umownego podlega ograniczeniom. Wskazane zostało między innymi, aby treść i cel umowy nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku prawnego. Tą naturą jest stosunek spółki.

Przepisy kodeksu spółek handlowych zawierają wiele odrębności wynikających przede wszystkim z głębokich różnic między klasycznymi stosunkami obligacyjnymi uregulowanymi w kodeksie cywilnym a z reguły wielostronnymi stosunkami obligacyjno-organizacyjnymi spółek handlowych. Dlatego też do tych ostatnich nie można stosować wprost wielu przepisów zarówno części ogólnej, jak i części szczególnej księgi trzeciej kodeksu cywilnego (prof. S. Sołtysiński, Kodeks spółek handlowych. Komentarz do art. 1-150 KSH. Tom I, 2012, wyd.3, art. 2.; zob. również P. Bielski, Zasady stosowania kodeksu cywilnego w sprawach ze stosunków prawnych spółki handlowej i spółdzielni, cz. 1, Pr.Sp. 2010, nr 9, s. 58 i n.). Zasada wolności umów doznaje wielu ograniczeń i to znacznie szerszych niż w prawie zobowiązań, również na gruncie kodeksu spółek handlowych. Ograniczenie wolności umów i autonomii woli stron wiąże się przede wszystkim z tym, że mamy do czynienia z odrębnymi strukturami organizacyjnymi poddanymi szczegółowej regulacji.

Zasada wolności umów może być ograniczona w prawie spółek handlowych w sposób szczególny głównie w odniesieniu do umowy spółki. Jest to konsekwencją tego, że spółka jest przede wszystkim organizacją gospodarczą. W konsekwencji prowadzi to do wniosku, że w umowie spółki przedmiotem regulacji są nie tylko stosunki wewnętrzne (*inter pares* - między wspólnikami i między wspólnikami a spółką), ale także stosunki zewnętrzne między spółką a osobami trzecimi (A. Szumański, Ograniczona wolność umów w prawie spółek handlowych, Gdańskie Studia Prawnicze 1999, t. V, s. 415).

Odstępstwa od zasady stosowania wprost przepisów kodeksu cywilnego do stosunków prawnych nieuregulowanych w k.s.h. wynikają przede wszystkim z potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa obrotu.

Spółki osobowe są podmiotami prawa, a więc mają zdolność prawną. Oznacza to, że mogą w pełnym zakresie uczestniczyć w obrocie gospodarczym, być podmiotami stosunków prawnych.

Zgodnie z art. 102 k.s.h. spółką komandytową jest spółka osobowa mająca na celu prowadzenie przedsiębiorstwa pod własną firmą, w której wobec wierzycieli za zobowiązania spółki co najmniej jeden wspólnik odpowiada bez ograniczenia (komplementariusz), a odpowiedzialność co najmniej jednego wspólnika (komandytariusza) jest ograniczona.

W § 10 ust. 2 umowy spółki wspólnicy postanowili, że wystąpienie wspólnika ze spółki może nastąpić:

- a) w drodze wypowiedzenia umowy spółki z zachowaniem sześciomiesięcznego terminu wypowiedzenia;
- b) w drodze zmiany umowy spółki, z obowiązkiem spłaty wartości udziału wspólnika.

Wykluczenie możliwość wyjścia wspólnika spółki osobowej w drodze porozumienia pomiędzy wszystkimi wspólnikami oraz zmiany umowy spółki w rozpoznawanej sprawie nie tylko nie uwzględnia wykładni funkcjonalnej, ale również narusza art. 9 k.s.h. w zw. z § 10 ust. 2 pkt b) umowy spółki.

Rację ma skarżąca, że literalna wykładnia przepisów k.s.h. nie uwzględnia potrzeb obrotu gospodarczego, który ze względu na dynamikę zachodzących procesów wymaga od sądów gospodarczych badania okoliczności towarzyszących poszczególnym przypadkom oraz dopuszczania rozwiązań, które choć nie zostały wprost wyrażone w ustawie a jednocześnie wprost zakazane to nie czyniąc zagrożenia dla uczestników obrotu powinny zyskać akceptację judykatury.

Ustawodawca posługuje się klauzulą generalną w sytuacjach, gdy z jednej strony nie jest możliwe precyzyjne określenie dyspozycji lub hipotezy normy prawnej,

a z drugiej – istnieje potrzeba zapewnienia przepisom ustawy dostatecznej elastyczności (zob. Grzybowski, System pr. cyw., t. I, s. 119). Klauzule generalne umożliwiają dynamiczną wykładnię norm prawnych, w szczególności w okresach szybkich zmian społeczno-gospodarczych.

Konstrukcja normatywna spółki jawnej oraz komandytowej jako typowej spółki osobowej wymaga odpowiedniego zbalansowania dwóch dążeń: do zachowania trwałości składu osobowego i tożsamości personalnej spółki, ale jednocześnie zapewnienia wolności uczestnictwa w spółce. Ustawodawca zapewnia zatem możliwość wyjścia ze spółki, ale jednocześnie w razie skorzystania z niej pozostawia ostatecznie pozostałym wspólnikom prawo zdecydowania, czy spółka nadal ma istnieć.

Przewidziane w art. 61 § 1 k.s.h. wypowiedzenie udziału jest podstawowym i tradycyjnym sposobem wystąpienia ze spółki komandytowej (ustania członkostwa w spółce). Oznacza ono ustanie więzi majątkowej i korporacyjnej ze spółką przy zachowaniu ciągłości bytu prawnego spółki, gdyż jest to tzw. względna przyczyna rozwiązania spółki. Wspólnicy mogą bowiem postanowić o dalszym trwaniu spółki, mimo wypowiedzenia złożonego przez jednego za wspólników (art. 64 k.s.h.).

Umowa spółki może zmieniać sześciomiesięczny termin wypowiedzenia przewidziany w art. 61 §1 k.s.h.. Nie ma wątpliwości, że możliwe jest umowne skrócenie terminu ustawowego. Natomiast rozbieżności wzbudza kwestia dopuszczalności przedłużenia terminu wypowiedzenia. Nie ulega jednak wątpliwości, że umowa spółki nie może wyłączać prawa wspólnika do wypowiedzenia umowy spółki.

W spółce komandytowej, podobnie jak w spółce jawnej, nie jest możliwe wypowiedzenie udziału ze skutkiem natychmiastowym z ważnych powodów, jak to ma miejsce w przypadku spółki cywilnej (art. 869 § 2 k.c.). Poza wypowiedzeniem udziału na zasadzie art. 61 k.s.h. możliwe jest natomiast nieprzewidziane w przepisach k.s.h., ale dopuszczalne na zasadzie art. 353⁽¹⁾ k.c. w zw. z art. 2 k.s.h., umowne wypowiedzenie udziału przez wspólnika za zgodą pozostałych wspólników. Mamy wówczas do czynienia nie z jednostronną czynnością prawną, ale z porozumieniem

wspólników. Termin wystąpienia wspólnika określa wówczas porozumienie wspólników i dopuszczalne jest również wypowiedzenie ze skutkiem natychmiastowym. Artykuł 61 k.s.h., przewidujący sześciomiesięczny okres wypowiedzenia, ma za zadanie przede wszystkim ochronę interesu spółki. Dzięki temu spółka może przygotować się organizacyjnie i finansowo do wystąpienia wspólnika. Jeżeli więc wszyscy wspólnicy są zgodni co do wystąpienia wspólnika ze skutkiem natychmiastowym, uznać należy, że interes spółki nie jest na skutek tego zagrożony [tak: W. Górecki, A. Kappes (w:) A. Szamański (red.), Prawo spółek handlowych. Tom 2A System Prawa Handlowego 2019. Wydanie 3, art.61, nb 89].

Sądzić należy, że na zasadzie swobody zawierania umów (art. 353¹ k.c. w zw. z art. 2 k.s.h.) dopuszczalne jest zapisanie w umowie spółki osobowej katalogu zdarzeń, które prowadzić będą do ustąpienia danego wspólnika ze spółki (tak Mateusz Rodzynkiewicz, Komentarz do art. 61 Kodeksu spółek handlowych, Wolters Kluwer Polska 2018, LEX).

W doktrynie podkreśla się, że dopuszczalne są modyfikacje umowne ustawowych reguł wypowiedzenia. Kodeks spółek handlowych nie przewiduje sankcji nieważności postanowień umowy spółki sprzecznych z ustawowymi zasadami wypowiedzenia (por. art. 62 § 3 i art. 63 § 3 k.s.h.), dopuszcza też wprost skrócenie terminu wypowiedzenia (art. 62 § 2 zd. 2 k.s.h.).

(...) spółki jawnej może wystąpić ze spółki za porozumieniem z pozostałymi wspólnikami (poprzez zmianę umowy spółki) [tak G. Nita-Jagielski, w: J. Bieniak i inni Kodeks spółek handlowych. Komentarz 2020, wyd. 7, art. 61, nb 2].

Konstrukcja wystąpienia wspólnika ze spółki poprzez zmianę umowy spółki stanowi alternatywę dla wypowiedzenia umowy spółki przez wspólnika w trybie przewidzianym w art. 61 § 1 k.s.h. obok przeniesienia ogółu praw i obowiązków przez wspólnika na inną osobę zgodnie z art. 10 § 1 k.s.h. [tak: A.J. Witosz (w:) A. Kidyba (red.), Kodeks spółek handlowych. Tom 1. Komentarz do art. 1-150, Wolters Kluwer 2017, pkt 10 do art. 61 k.s.h.].

W doktrynie za niedopuszczalne uznaje się jedynie zmianę umowy spółki bez zgody wszystkich wspólników w zakresie składu osobowego wspólników, a w szczególności możliwość wykluczenia wspólnika ze spółki bez jego zgody [tak: A.J. Witosz (w:) A. Kidyba (red.), Kodeks spółek handlowych. Tom I. Komentarz do art. 1-150, Wolters Kluwer 2017, pkt 10 do art. 61 k.s.h.; W. Pyziół (w:) W. Pyziół (red.), Kodeks spółek handlowych. Komentarz, LexisNexis 2008, pkt 10 do art. 9 k.s.h.].

Sąd Okręgowy w składzie rozpoznającym sprawę podziela prezentowany w doktrynie pogląd, że możliwość umownego wypowiedzenia udziału przez wspólnika za zgodą pozostałych wspólników, choć nie wyrażona *expressis verbis* w Kodeksie spółek handlowych, jest dopuszczalna zgodnie z zasadą swobody umów na podstawie art. 353¹ k.c. w związku z art. 2 k.s.h.

Zasadnie skarżąca wskazuje, że regulacja kodeksu spółek handlowych w zakresie umowy spółki komandytowej (art 105-106¹ k.s.h.) nie zawiera odpowiednika art. 304 § 1 k.s.h., zgodnie z którym statut spółki akcyjnej może zawierać postanowienia odmienne, niż przewiduje ustawa, jeżeli ustawa na to zezwala. Rozumując zatem *a contrario* oraz zgodnie z zasadą racjonalności ustawodawcy, należy uznać, że postanowienia umowy spółki komandytowej mogą być odmienne od regulacji ustawowej, nawet mimo braku wyraźnego wskazania w przepisach kodeksu spółek handlowych.

Do oceny stosunku obligacyjnego między wspólnikami, jaki tworzy umowa spółki komandytowej, należy zatem stosować art. 353⁽¹⁾ k.c. Przepisy kodeksu spółek handlowych mają w tym zakresie z reguły charakter dyspozytywny. Nie jest wykluczone także ich uzupełnienie instytucjami, o których k.s.h. milczy [tak: M. Spyra (w:) J. Bieniak i inni Kodeks spółek handlowych. Komentarz., Wyd. 6, Warszawa 2019, nb 14 do art. 105 k.s.h.].

W komentarzu do art. 9 k.s.h., nb 150 P. Moskwa i S. Sołtysiński wskazali przypadki ustąpienia wspólnika ze spółki oraz zmiany składu osobowego spółki wymienione w k.s.h. Autorzy nie wyrazili poglądu, że nie jest możliwe na innej drodze dokonanie zmiany składu osobowego wspólników spółki jawnej, w szczególności na mocy porozumienia wszystkich stron umowy spółki i zgody na wystąpienie wspólnika ze spółki ze skutkiem natychmiastowym [zob. P. Moskwa i S. Sołtysiński,

(w:) A. Szajkowski (red.), System Prawa Prywatnego, Tom 16 Prawo spółek osobowych, C.H. Beck 2016, nb 150].

W piśmiennictwie podkreśla się również, że ze swobodą umów wiąże się -

- adresowany przede wszystkim do organów państwowych - nakaz interpretowania

i stosowania przepisów (norm) prawnych na rzecz tej swobody. Swobodę umów traktuje się więc jako dyrektywę nakazującą rozstrzygnięcie wątpliwości co do istnienia lub nieistnienia określonych zakazów odnośnie treści umowy - in favorem libertatis stron, i jednocześnie jako dyrektywę nakazującą wszelkie wyjątki od tej zasady poddawać restryktywnej wykładni (*exceptiones non sunt extendendae*), w szczególności nakazującą nie stosować do nich wykładni rozrzedzającej. Swobodzie umów przypisuje się też rolę dyrektywy interpretacyjnej, w myśl której większość norm prawa zobowiązań odnoszących się do umownych stosunków zobowiązaniowych ma charakter dyspozytywny i służy jedynie uzupełnianiu treści stosunku prawnego o te niezbędne elementy, które zostały pominięte przez strony w treści czynności prawnej. Przyjmuje się zatem, że zasada ta wyraża, że co nie jest zabronione (wyjątek), jest stronom dozwolone (reguła) [tak M. Tarska, (w:) System Prawa Prywatnego, Tom 16 Prawo spółek osobowych, Andrzej Szajkowski (red.), 2 wyd. Warszawa 2016, nb 5 s. 238].

Trafnie skarżąca zauważa, że wskazane wprost w ustawie sposoby zmiany składu wspólników - wymienione przez Sąd Rejonowy - koncentrują się na trybach,

w których współpraca i zgodna wola wspólników nie jest wymagana, co wskazuje na ochronę pozycji poszczególnych wspólników, którzy choćby w drodze wypowiedzenia umowy spółki mogą ją opuścić bez zgody, a nawet za wyraźnym sprzeciwem pozostałych wspólników.

W przypadku wystąpienia wspólnika ze spółki jawnej czy też komandytowej za porozumieniem dochodzi do świadomego porozumienia wszystkich wspólników,

a ponieważ jest to rozwiązanie akceptowane przez zainteresowane strony, to brak jest podstawy prawnej do nierespektowania tej woli, zwłaszcza gdy umowa spółki

w § 10 ust. 2 pkt b) przewiduje wystąpienie wspólnika ze spółki w drodze zmiany umowy spółki, z obowiązkiem spłaty wartości udziału wspólnika.

W rozpoznawanej sprawie występujący wspólnik złożył oświadczenie

o wystąpieniu ze spółki ze skutkiem na koniec dnia 31 grudnia 2018 r., co zostało zaakceptowane przez wszystkich pozostałych wspólników spółki, którzy następnie dokonali zmiany umowy spółki.

Zdaniem Sądu Okręgowego, wystąpienie komandytariusza ze spółki za zgodą wszystkich wspólników spółki wraz ze zmianą umowy spółki jest dopuszczalne na gruncie kodeksu spółek handlowych (art. 9 k.s.h.).

Zasadny jest też zarzut naruszenia art. 61 k.s.h. w zw. z art. 103 § 1 k.s.h. oraz art. 111 k.s.h. poprzez przyjęcie, że nagłe wystąpienie ze spółki osobowej godzi

w interesy wierzycieli spółki. Przepis art. 10 § 3 k.s.h. nie ma w rozpoznawanej sprawie zastosowania.

Zdaniem Sądu Okręgowego, nie ulega wątpliwości, że w przypadku wystąpienia wspólnika ze spółki osobowej za zgodą wszystkich pozostałych wspólników dopuszczalne jest także skrócenie okresu wypowiedzenia. Okres wypowiedzenia przewidziany w art. 61 § 1 k.s.h. dotyczy bowiem sytuacji, w której jeden ze wspólników dokonuje wypowiedzenia umowy spółki w formie oświadczenia składanego pozostałym wspólnikom. Jest to jednostronna czynność prawna, dokonywana przez wypowiadającego umowę spółki wspólnika arbitralnie, na którą to czynność pozostali wspólnicy nie mają wpływu. Ustawowe określenie okresu wypowiedzenia ma w tym przypadku na celu ochronę interesów spółki, a tym samym także pozostałych wspólników, umożliwiając spółce przygotowanie organizacyjne

i finansowe do wystąpienia wspólnika.

Rozpoznawana sprawa dotyczy wystąpienia wspólnika ze spółki w drodze zgodnego porozumienia zawartego pomiędzy wszystkimi wspólnikami spółki, a nie w formie jednostronnej czynności prawnej. Jak wskazuje się w doktrynie w takiej sytuacji to porozumienie wspólników określa termin wystąpienia wspólnika. Co istotne, w doktrynie dopuszcza się nawet wypowiedzenie umowy spółki ze skutkiem natychmiastowym [tak: W. Górecki, A. Kappes (w:) A. Szumański (red.), System Prawa Handlowego, 2019, Tom 2A, Wydanie 3, str. 554, nb 89].

W sytuacji gdy porozumienie zawarte zostaje przez wszystkich wspólników spółki, to nie sposób twierdzić, że narusza ono czyjeś interesy. Zgodność wszystkich wspólników co do wystąpienia wspólnika ze skutkiem natychmiastowym nie może więc naruszać ani interesów pozostających w spółce wspólników, ani interesu spółki [tak: A. Kappes, Spółka komandytowa (w.) A Kidyba (red.), seria Biblioteka Prawa Handlowego, Warszawa 2014, str. 147; W. Górecki, A. Kappes (w.) A. Szumański (red.), System Prawa Handlowego, Tom 2A, Wydanie 3, str. 554, nb 89].

Rację ma skarżąca, że argumentując a maiori ad minus należy zatem jednoznacznie stwierdzić, że jeśli dopuszczalne jest wystąpienie wspólnika ze skutkiem natychmiastowym w drodze zgodnego porozumienia wszystkich wspólników, to tym bardziej uzasadnione jest twierdzenie o możliwości umownego skrócenia terminu wypowiedzenia umowy za zgodą wszystkich pozostałych wspólników. Z taką właśnie sytuacją mamy do czynienia w rozpoznawanej sprawie. Wspólnicy w dniu 21 grudnia 2018 roku zgodnie postanowili o wystąpieniu wspólnika -

- A. B. ze spółki ze skutkiem na koniec dnia 31 grudnia 2018 roku.

Uwzględniając powyższe rozważania uznać należy, że A. B. ważnie i skutecznie wystąpił ze spółki z końcem dnia 31 grudnia 2018 roku.

Brak jest również podstaw do uznania, że wystąpienie wspólnika ze spółki komandytowej za porozumieniem stron, bez zachowania okresu wypowiedzenia godzi w interesy wierzycieli spółki.

Zasadą w spółkach osobowych jest ponoszenie przez wspólników odpowiedzialności za zobowiązania spółki całym swoim majątkiem. W przypadku spółki komandytowej odpowiedzialność wspólnika będącego komandytariuszem ograniczona jest do wysokości sumy komandytowej zgodnie z art. 111 k.s.h.

W doktrynie nie ulega wątpliwości, że wspólnik występujący ze spółki ponosi nadal odpowiedzialność za zobowiązania spółki powstałe do chwili wystąpienia ze spółki również po jego wystąpieniu ze spółki. Odpowiedzialność wspólnika za te zobowiązania nie ustaje zatem na skutek utraty statusu wspólnika [tak: A.J. Witosz (w:) A. Kidyba (red.), Kodeks spółek handlowych. Tom 1. Komentarz do art 1-150, Wolters Kluwer 2017, pkt 12 do art. 61 k.s.h.; G. Nita-Jagielski (w:) J. Bieniak i inni, Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Wyd. 6, Warszawa 2019, nb 30 do art. 22 k.s.h.].

Również w orzecznictwie uznano, że wystąpienie ze spółki nie zwalnia byłego wspólnika z odpowiedzialności określonej w art. 22 k.s.h. za zobowiązania powstałe wcześniej (zob. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z 18.12.2008r., III CZP 126/08, OSNC 2009, nr 11, poz. 150, aprobujący komentarz K. Mikruty, w: Orzecznictwo Sądu Najwyższego w sprawach z zakresu prawa spółek handlowych. Zbiór praktycznych komentarzy, pod red. R. L. Kwaśnickiego, Warszawa 2010, s. 118 i n.).

Ponadto należy również wskazać, że komandytariusz wolny jest od odpowiedzialności w granicach wniesionego wkładu zgodnie z art. 112 § 1 k.s.h. Natomiast w przypadku zwrotu wkładu komandytariuszowi odpowiedzialność ta zostaje przywrócona do wysokości wartości zwróconego wkładu (art. 112 § 2 k.s.h.). Spłacenie przez spółkę komandytariusza w sytuacji jego wystąpienia ze spółki jest jednym z przykładów zwrotu wkładu w rozumieniu art. 112 § 2 ks.h. [tak: J.P. Naworski (w:) Potrzeszcz R., Siemiątkowski T., Strzelczyk K. (red.), Kodeks spółek handlowych. Komentarz., LexisNexis 2011, str. 532].

Uwzględniając powyższe rozważania uznać należy, że zwrot A. B., jako wspólnikowi występującemu ze spółki komandytowej, przez spółkę wartości wkładu równej wartości sumy komandytowej, nie spowoduje w żaden sposób naruszenia interesów wierzycieli spółki. Występujący wspólnik nadal będzie ponosił odpowiedzialność za zobowiązania spółki, istniejące w chwili wystąpienia ze spółki, do wysokości sumy komandytowej.

Brak naruszenia interesów wierzycieli potwierdza pismo (...)SA z dnia 20 grudnia 2018 r. (w aktach sprawy), w którym Bank wyraża zgodę m.in. na wystąpienie A. B. z grona wspólników spółki.

Ponadto jak słusznie podkreśla skarżąca, ochrona interesów wierzycieli jest systemowo uregulowana w kodeksie cywilnym w przepisach tzw. skargi pauliańskiej (art. 527-534 k.c.). Celem tej instytucji jest zabezpieczenie interesów wierzycieli

w przypadku nielojalnego zachowania dłużnika, który wskutek dokonanej czynności prawnej doprowadza swój majątek do stanu zagrażającego zaspokojeniu wierzycieli.

W tej sytuacji wierzyciel może żądać uznania takiej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego (art. 527 § 1 k.c.).

Wspólnik spółki jawnej (czyli także spółki komandytowej zgodnie z art. 103 § 1 k.s.h.) jest wobec wierzyciela tej spółki dłużnikiem w rozumieniu art. 527 i 530 k.c. (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 listopada 2006 r., sygn. II CSK 250/06, OSNC 2007 nr 10, poz. 155, str. 78).

Nawet uznanie przez sąd za bezskuteczną tej czynności prawnej w stosunku do skarżącego ją wierzyciela nie zmieniałoby jednak faktu, iż czynność ta pozostaje czynnością ważną, wywołującą skutek prawny w postaci wystąpienia A. B. ze spółki.

Rację ma też skarżąca zarzucając naruszenia art. 65 § 1 k.s.h. w zw. z art. 103 § 1 k.s.h. poprzez przyjęcie, że powyższy przepis ma charakter bezwzględnie obowiązujący.

Przepis art. 65 k.s.h. reguluje zasady rozliczeń pomiędzy spółką a byłym wspólnikiem, który wystąpił ze spółki lub jego spadkobiercami. Dotyczą one, jak wyraźnie stanowi § 2 tego artykułu, przypadków ustania członkostwa wspólnika na skutek wypowiedzenia umowy, śmierci wspólnika, ogłoszenia jego upadłości bądź wyłączenia go ze spółki wyrokiem sądowym. Pomimo braku wyraźnego unormowania takie same reguły należy stosować w sytuacji wystąpienia wspólnika ze spółki na podstawie umowy z pozostałymi wspólnikami, o ile nie przewidziano innych zasad rozliczeń. Chodzi w każdym razie o sytuację, gdy spółka pomimo wystąpienia wspólnika prowadzi nadal działalność [tak G. Nita-Jagielski (w:) J. Bieniak i inni, Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Wyd. 7, Warszawa 2020, art. 65, zob. też

P. Moskwa i S. Sołtysiński, (w:) A. Szajkowski (red.), System Prawa Prywatnego, Tom 16 Prawo spółek osobowych, C.H. Beck 2016, nb 233].

Dopuszczalne jest uzgodnienie pomiędzy wspólnikami innych zasad ustalania wysokości spłaty, a nawet umowne ustalenie kwoty, jaką spółka ma wypłacić dla rozliczenia się z ustępującym wspólnikiem (tak też Z. Fenichel, w: T. Dziurzyński,

Z. Fenichel, M. Honzatko, Kodeks handlowy, s. 138; stanowisko to podzielił również SA w Krakowie wyr. z 14.12.2012 r., I ACa 1196/12, Legalis, G. Nita-Jagielski (w:)

J. Bieniak i inni, Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Wyd. 6, Warszawa 2019, Komentarz do art. 65, Legalis).

W doktrynie dominuje pogląd, że przepisy art. 65 k.s.h. mają charakter dyspozytywny (por. J. Szwaja, w: Komentarz KSH, t. I, 2012, s. 590 i n. oraz powołaną tam literaturę).

Jak podkreśla się w doktrynie, nie tylko na podstawie wyraźnych postanowień ustawy ustala się dyspozytywny charakter norm prawnych. Cechę tę można również stwierdzić wykorzystując funkcjonalną wykładnię prawa [Z.

Radwański, M. Zieliński (w.) System Prawa Prywatnego, Tom I Prawo cywilne - część ogólna, M. Safjan (red.), 2 wyd. Warszawa 2012, s. 382, M. Piotrowski, Normy prawne imperatywie i dyspozytywne, Poznań 1990, s.97 i 98].

Zgodzić się należy ze skarżącą, że analiza przepisów prawa prywatnego, w tym kodeksu spółek handlowych prowadzi do wniosku, że wiele przepisów ma charakter dyspozytywny pomimo braku wyraźnego zezwolenia przez ustawodawcę na odstępstwo od przyjętej regulacji.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 694⁷ zd.

1 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi do ponownego rozpoznania.

Rozpoznając ponownie sprawę Sąd rejestrowy uwzględniając wskazania Sądu drugiej instancji oraz aktualny stan rejestru, podejmie decyzję w przedmiocie wniosku o wykreślenie z rejestru danych komandytariusza A. B. wobec jego wystąpienia ze spółki oraz o wpisanie do rejestru zmiany umowy spółki.

Iwona Godlewska Mariola Szczepańska Marzena Eichstaedt